

Сталин Й. В.

ОКТОМВРИЙСКИЯТ ПРЕВРАТ И НАЦИОНАЛНИЯТ ВЪПРОС

(„Правда”, № 241 и 250; 6 и 19 ноември 1918 г.)

Националният въпрос не може да се смята за нещо самозадоволяващо се, дадено веднъж завинаги. Явявайки се само част от общия въпрос за преобразуването на съществуващия строй, националният въпрос напълно се определя от условията на социалната обстановка, от характера на властта в страната и изобщо от целия ход на общественото развитие. Това особено ярко се проявява в периода на революцията в Русия, когато националният въпрос и националното движение в покрайнините на Русия бързо и пред очите на всички изменят своето съдържание в зависимост от хода и изхода на революцията.

I. ФЕВРУАРСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ И НАЦИОНАЛНИЯТ ВЪПРОС

В епохата на буржоазната революция в Русия (през февруари 1917 година) националното движение в покрайнините имаше характер на буржоазно-освободително движение. Потисканите и експлоатираните с векове от „стария режим” националности в Русия за пръв път почувствуваха в себе си сила и се втурнаха в бой срещу потисниците. „Ликвидиране на националното потисничество” — такъв беше лозунгът на движението. Покрайнините на Русия в миг се покриха с „общонационални” учреждения. Начело на движението стоеше националната, буржоазнодемократическа интелигенция. „Националните съвети” в Латвия, Естонския край, Литва, Грузия, Армения, Азербайджан, в Северен Кавказ, в Киргизия и Средното Поволжие; „Радата” в Украйна и Белорусия; „Сфатул-Церий” в Бесарабия; „Курултай” в Крим и Башкирия; „автономното правителство” в Туркестан — ето тези са „общонационалните” институти, около които събираше сили националната буржоазия. Ставаше дума за освобождаване от царизма, като „основна причина” на националното потисничество и за образуване на национални буржоазни държави. Правото на нациите за самоопределение се тълкуваше като право на националната буржоазия от покрайнините да вземе властта в свои ръце и да използва Февруарската революция за образуване на „своя” национална държава. По-нататъшното развитие на революцията не влизаше и не можеше да влиза в сметките на поменатите по-горе буржоазни институти. При това се изпускаше из предвид, че на мястото на царизма идва оголеният, лишеният от маска империализъм, че той, този империализъм, е по-силен и по-опасен враг на националностите, че той представлява основа на ново национално потисничество. Унищожаването на царизма и идването на власт на буржоазията не доведе обаче до унищожаване на националното потисничество. Старата груба форма на национално потисничество се замени с нова, изтънчена, но затова пък по-опасна форма на потисничество. Правителството на Лвов- Милюков- Керенски не само не скъса с политиката на националното потисничество, но организира и нов поход срещу Финландия (разгонването на сейма през лятото на 1917 г.) и Украйна (разгрома на културните учреждения в Украйна). Нещо повече: това правителство, империалистическо по своята природа, призова населението към продължаване на

войната за завладяване на нови земи, на нови колонии и националности. Към това го тласкаше не само вътрешната природа на империализма, но и наличието на Запад на старите империалистически държави, които се стремяха неудържимо към подчиняване на нови земи и националности и го заплашваха със стесняване сферата на неговото влияние. Борба на империалистическите държави за подчиняване на малките националности като условие за съществуването на тия държави – ето каква картина се разкри в хода на империалистическата война. Унищожението на царизма и появяването на сцената на правителството на Милюков- Керенски не внесоха никакви подобрения в тази грозна картина. Естествено е, че доколкото „общонационалните“ институти на покрайнините проявяваха тенденция към държавна самостоятелност, те срещаха непреодолимо противодействие от страна на руското империалистическо правителство. А доколкото те, затвърдявайки властта на националната буржоазия, оставаха глухи към основните интереси на „своите“ работници и селяни, те предизвикваха сред последните ропот и недоволство. Така наречените „национални полкове“ само наливаха масло в огъня: срещу опасността отгоре те бяха безсилни, а опасността отдолу те само усилваха и задълбочаваха. „Общонационалните“ институти оставаха така беззащитни срещу ударите отвън, както и срещу взрива отвътре. Зараждащите се буржоазно-национални държави, не успели още да се разцъфтят, започнаха да прецъфтяват.

По такъв начин старото буржоазнодемократическо тълкуване на принципа за самоопределение се превръщаше във фикция, губеше своя революционен смисъл. Беше ясно, че за унищожаване на националното потисничество и установяване самостоятелността на малките национални държави при тези условия не можеше и дума да става. Ставаше очевидно, че освобождението на трудещите се маси на поробените националности и унищожаването на националното потисничество са немислими без скъсване с империализма, свалянето на „своята“ национална буржоазия и вземането на властта от самите трудещи се маси.

Това особено ярко се прояви след Октомврийския преврат.

II. ОКТОМВРИЙСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ И НАЦИОНАЛНИЯТ ВЪПРОС

Февруарската революция криеше в себе си непримирими вътрешни противоречия. Революцията бе извършена с усилията на работниците и селяните (войниците), а в резултат от революцията властта премина в ръцете не на работниците и селяните, а на буржоазията. Извършвайки революцията, работниците и селяните искаха да турят край на войната и да получат мир. А дошлата на власт буржоазия се стремеше да използва революционното въодушевление на масите за продължаване на войната, срещу мира. Стопанската разруха в страната и продоволствената криза изискваха експроприация на капиталите и на индустриалните предприятия в полза на работниците, конфискация на помещическите земи в полза на селяните, а буржоазното правителство на Милюков- Керенски пък защитаваше интересите на помещиците и капиталистите, решително бранейки последните от покушения от страна на работниците и селяните. Това беше буржоазната революция, извършена с ръцете

на работниците и селяните в полза на експлоататорите.

В същото време страната продължаваше да изнемогва под тежестта на империалистическата война, на стопанския хаос и продоволствената разруха. Фронтът се разваляше и разслабваше. Фабриците и заводите спираха. Гладът в страната нарастваше. Февруарската революция с нейните вътрешни противоречия се оказа явно недостатъчна за „спасяването на страната“. Правителството на Милюков- Керенски се оказа явно неспособно да разреши основните въпроси на революцията.

Необходима бе нова, социалистическа революция, за да изведе страната из задънената улица на империалистическата война и стопанския хаос.

Тази революция дойде в резултат на Октомврийския преврат.

Като събори властта на помещиците и буржоазията и постави на нейно място правителството на работниците и селяните, Октомврийският преврат с един удар разреши противоречията на Февруарската революция. Премахване на помещическо-кулашкото всевластие и предаване земята за ползване на трудовите селски маси; експроприация на фабриците и заводите и предаването им под ръководството на работниците; скъсване с империализма и ликвидиране на грабителската война; обнародване на тайните договори и разобличаване политиката на заграбване чужди територии; най-после, провъзгласяване самоопределението на трудовите маси на потиснатите народи и признаване независимостта на Финландия — ето основните мероприятия, които проведе съветската власт в началото на съветската революция.

Това беше действително социалистическа революция.

Започната в центъра, революцията не можеше дълго да остане в границите на неговата тясна територия. Победила в центъра, тя неминуемо трябваше да се разпространи в покрайнините. И наистина, революционната вълна от север още от първите дни на преврата се разля по цяла Русия, обхващайки една след друга покрайнините. Но тук тя се натъкна на преграда в лицето на образувалите се още преди Октомври „национални съвети“ и областни „правителства“ (Дон, Кубан, Сибир). Работата е в това, че тези „национални правителства“ не искаха и да чуят за социалистическа революция. Буржоазни по природа, те съвсем не искаха да разрушат стария, буржоазния ред — напротив, те смятаха за свой дълг да го запазят и укрепяват с всички сили. Империалистически по същество, те съвсем не искаха да скъсат с империализма — напротив, те никога не се отказваха от заграбване и подчиняване на късове и късчета от териториите на „чужди“ националности при всяка възможност за това. Не е чудно, че „националните правителства“ в покрайнините обявиха война на социалистическото правителство в центъра. А като обявиха война, те, естествено, станаха огнища на реакцията, като сплотяваха около себе си всичко контрареволуционно в Русия. За никого не е тайна, че натам, към тези огнища, се насочиха всички изгонени от Русия контрареволуционери, че там, около тези огнища, те се формираха в белогвардейски „национални“ полкове.

Но освен „националните правителства“ в покрайнините живеят още и национални

работници и селяни. Организираны в свои революционни Совдепи по образец на Совдепите в центъра на Русия още преди Октомврийския преврат, те никога не скъсваха връзките си със своите братя от север. Те също така се бореа за победа над буржоазията, те също така се бореа за тържеството на социализма. Не е чудно, че конфликтът им с „техните“ национални правителства се усилваше от ден на ден. Октомврийският преврат само заздрави съюза между работниците и селяните от покрайнините с работниците и селяните от Русия, като ги вдъхнови с вярата в тържеството на социализма. А войната на „националните правителства“ със съветската власт доведе конфликта на националните маси с тези „правителства“ до пълно скъсване с тях, до открито въстание срещу тях.

Така се изгради социалистическият съюз на работниците и селяните от цяла Русия срещу контрареволуционния съюз на национално- буржоазните „правителства“ от покрайнините на Русия.

Някои представят борбата на „правителствата“ от покрайнините като борба за национално освобождение срещу „бездушния централизъм“ на съветската власт. Но това съвсем не е вярно. Нито една власт в света не е допускала такъв широк децентрализъм, нито едно правителство в света не е предоставяло на народите такава пълна национална свобода, както съветската власт в Русия. Борбата на „правителствата“ от покрайнините бе и си остава борба на буржоазната контрареволуция срещу социализма. Националното знаме се туря в действие само за измамване на масите като популярно знаме, удобно за прикриване на контрареволуционните замисли на националната буржоазия.

Но борбата на „националните“ и областни „правителства“ се оказа неравна борба. Атакувани от две страни: отвън — от страна на руската съветска власт, и отвътре — от страна на „своите собствени“ работници и селяни — „националните правителства“ трябваше да отстъпят още след първите боеве. Въстанието на финските работници и торпари /безземлени селяни във Финландия, арендуващи земя от земевладелците при робски условия-бел.ред./ и бягството на буржоазния „Сенат“; въстанието на украинските работници и селяни и бягството на буржоазната „Рада“; въстанието на работниците и селяните на Дон, Кубан, в Сибир и крахът на Каледин, Корнилов и сибирското „правителство“; въстанието на туркестанската беднота и бягството на „автономното правителство“; аграрната революция в Кавказ и пълната безпомощност на „националните съвети“ в Грузия, Армения и Азербайджан — такива са известните на всички факти, които показаха пълната изолираност на „правителствата“ в покрайнините от „своите“ трудещи се маси. Разбити напълно, „националните правителства“ бяха „принудени“ да се обърнат за помощ срещу „своите“ работници и селяни към империалистите от Запад, към вековните потисници и експлоататори на националностите от целия свят.

Така започна периодът на чуждестранната намеса и окупиране на покрайнините — период, който за лишен път разобличи контрареволуционния характер на „националните“ и областни „правителства“.

Едва сега за всички стана очевидно, че националната буржоазия се стреми не към

освобождението на „своя народ“ от национално потисничество, а към свобода за изсмукване на печалби от него, към свобода за запазване на своите привилегии и капитали.

Едва сега става ясно, че освобождението на потиснатите националности е немислимо без скъсване с империализма, без събаряне на буржоазията на потиснатите националности, без преминаване на властта в ръцете на трудещите се маси от тези националности.

Така старото, буржоазното разбиране принципа на самоопределението с лозунга „Цялата власт на националната буржоазия“ бе разобличено и отхвърлено от самия ход на революцията. Социалистическото разбиране принципа на самоопределението с лозунга „Цялата власт на трудещите се маси от потиснатите националности“ получи всички права и възможности за приложение.

По такъв начин Октомврийският преврат, като разби старото, буржоазно-освободителното национално движение, откри ерата на новото, социалистическото движение на работниците и селяните от потиснатите националности, насочено срещу всякакво — значи и националното — потисничество, срещу властта на буржоазията, на „своята“ и чуждата, срещу империализма изобщо.

III. СВЕТОВНОТО ЗНАЧЕНИЕ НА ОКТОМВРИЙСКИЯ ПРЕВРАТ

След като победи в центъра на Русия и завладя редица покрайнини, Октомврийската революция не можеше да се ограничи в териториалните рамки на Русия. В атмосферата на световната империалистическа война и на общото недоволство в низините тя не можеше да не се прехвърли в съседните страни. Скъсването с империализма и освобождението на Русия от грабителската война, обнародването на тайните договори и тържественото отменяване политиката на заграбване чужди земи; провъзгласяването на национална свобода и признаването на независимостта на Финландия; обявяването на Русия за „федерация на Съветски национални републики“ и хвърленият в света от съветската власт боен зов за решителна борба с империализма — всичко това не можеше да не окаже сериозно влияние върху поробения Изток и обливащия се в кръв Запад.

И наистина, Октомврийската революция е първата революция в света, която разби вековния сън на трудовите маси на потиснатите народи от Изток и ги вмъкна в борбата със световния империализъм. Образоването на работнически и селски Съвети в Персия, Китай и Индия по образец на Съветите в Русия достатъчно убедително говори за това.

Октомврийската революция е първата революция в света, която се яви за работниците и войниците от Запад като жив спасителен пример и ги тласна по пътя на действителното освобождение от гнета на войната и империализма. Въстанието на работниците и войниците в Австро-Унгария и Германия, образоването на Съвети на работническите и войнишки депутати, революционната борба на непълноправните народи в Австро-Унгария срещу националното потисничество — достатъчно красноречиво говорят за това.

Работата съвсем не е в това, че борбата на Изток и дори на Запад още не е успяла да се освободи от буржоазно-националистически наслоения — работата е в това,

че борбата с империализма започна, че тя продължава и неминуемо трябва да стигне до своя, логическия си край.

Чуждестранната намеса и окупационната политика на „външните“ империалисти само изострят революционната криза, като въвличат в борбата нови народи и разширяват района на революционните схватки с империализма.

По такъв начин, като създава връзка между народите от изостаналия Изток и напредналия Запад, Октомврийският преврат ги събира в общия лагер на борбата с империализма.

По такъв начин националният въпрос от частен въпрос за борба срещу националното потисничество израства в общ въпрос за освобождаване на нациите, колониите и полуколониите от империализма.

Смъртният грях на II Интернационал и на неговия водач Кауцки се състои, между другото, и в това, че те постоянно се намираха под влиянието на буржоазното разбиране на въпроса за националното самоопределение, не разбираха революционния смисъл на последното, не умееха или не искаха да поставят националния въпрос върху революционната почва на откритата борба с империализма, не умееха или не искаха да свържат националния въпрос с въпроса за освобождението на колониите.

Тъпотата на социалдемократите в Австрия от типа на Бауер и Ренер се състои собствено в това, че те не разбраха неразривната връзка на националния въпрос с въпроса за властта, стараяйки се да отделят националния въпрос от политиката и да го ограничат в рамките на културно-просветните въпроси, забравяйки за съществуването на такива „дреболии“ като империализма и поробените от него колонии.

Казват, че принципите на самоопределяне и „защитата на отечеството“ са отменени от самия ход на събитията в обстановката на надигащата се социалистическа революция. Всъщност отменени са не принципите за самоопределянето и „защитата на отечеството“, а буржоазното им тълкуване. Достатъчно е да се хвърли поглед върху окупираните области, които изнемогват под гнета на империализма и се борят за освобождение; достатъчно е да се погледне върху Русия, която води революционна война за защита на социалистическото отечество от хищниците на империализма; достатъчно е да се помисли върху разиграващите се сега събития в Австро-Унгария; достатъчно е да се хвърли поглед върху поробените колонии и полуколонии, които вече организират свои Съвети (Индия, Персия, Китай) – достатъчно е да се хвърли поглед върху всичко това, за да се разбере цялото революционно значение на принципа за самоопределянето в неговото социалистическо тълкуване.

Великото световно значение на Октомврийския преврат се състои преди всичко в това, че той:

- 1) разшири рамките на националния въпрос, като го превърна от частен въпрос за борба с националното потисничество в Европа в общ въпрос за освобождението на потиснатите народи, колониите и полуколониите от империализма;
- 2) откри широки възможности и действителните пътища за това освобождение, с

което значително облекчи и делото за освобождението на потиснатите народи, от Запада и Изтока, като ги въввлече в общото течение на победоносната борба с империализма;

3) издигна по този начин мост между социалистическия Запад и поробения Изток, като създаде нов фронт на революциите, от пролетариите на Запад през руската революция до потиснатите народи от Изток, против световния империализъм.

С това собствено се обяснява и неописуемият ентузиазъм, с който се отнасят сега към руския пролетариат трудещите се и експлоатирани маси от Изтока и Запада.

С това, главно, се обяснява и яростта, с която се нахвърлиха сега върху Съветска Русия империалистическите хищници от целия свят.